

1398.7.2-...8000200000.00

در صورتی که نسبت به عام و خاص من وجه منقلب شود، وجهی برای انقلاب نسبت و ملاحظه عام با خاصی قبل از ملاحظه خاص دیگر وجود ندارد؛ زیرا این کار در حقیقت ترجیح بلا مرجح است و موجبی برای تقدم ملاحظه عام با خاصی قبل از خاص دیگر نیست.

اما اگر نسبت منقلب نشود، ملاحظه نسبت عام با خاصی قبل از خاص دیگر علاوه بر اینکه ترجیح بلا مرجح است، لغو نیز می باشد؛ زیرا تخصیص عام با یک خاص قبل از خاص دیگر، اثر خاصی ندارد.

پس در این موارد انقلاب نسبت، موضوع ندارد؛ زیرا موضوع انقلاب نسبت که تخصیص عام با یک مخصص، قبل از مخصص دیگر است، ترجیح بلا مرجع و غیر ممکن است پس انقلاب نسبت مدعای مرحوم نراقی صغرا ندارد.

اما در دو عام من وجه و مخصص برای احدهما، نیز آیا همانند سابق ترجیح بلا مرجح است و لغو است، یا موجبی دارد چرا که یک دلیل اخص مطلق از دلیل دیگر است.

مرحوم شیخ فرموده اند که در این مورد، انقلاب نسبت، وجیه است؛ زیرا اگر انقلاب نسبت صورت نگیرد، یا طرح ظاهر و یا الغاء نص می شود.

مرحوم اصفهانی فرموده اند: این صورت نیز مانند صورت سابق، صحیح نیست و وجهی برای ملاحظه مخصص قبل از معارض وجود ندارد؛ زیرا شرط ملاحظه خاص، و تخصیص عام به آن، منوط به نبود معارض برای عام و احراز عام است.

به عبارت دیگر وجهی ندارد که عام را با خاص، بدون در نظر گرفتن معارض، لحاظ کنیم و نسبت منقلبه را با معارض، بسنجیم؛ زیرا تخصیص عام نیز منوط به عدم معارض است.

اما اینکه شیخ فرمودند که اگر انقلاب نسبت صورت نگیرد، طرح ظاهر می شود، نیز وجه صحیحی برای انقلاب نسبت نیست؛ زیرا طرح دلیل به جهت معارضه آن است و بلا وجه نیستو الا باید در هر دو دلیل متعارضی به همین استدلال، جمع تبرعی نمود و حکم به طرح هیچ دلیلی نکرد.

بنابر این از آنجا که حجیت عام و نبود معارض برای عام احراز نشده، تخصیص عام به خاص، وجهی ندارد و تخصیص در رتبه تعارض است.

سپس ایشام متعرض کلام مرحوم آخوند شده و کلام ایشان را نیز نقد نموده و می فرمایند: مرحوم آخوند هر چند انقلاب نسبت را نپذیرفتند اما در مواردی که عام بعد از تخصیص؛ اگر تخصیص دیگری بخورد فرد نادر شود، نتیجه انقلاب نسبت را پذیرفتند در حالیکه وجهی برای انقلاب نسبت در این صورت نیز وجود ندارد.

بنابر این محقق اصفهانی مطلقاً منکر انقلاب نسبت شدند و فرمودند همانگونه که عام ضعیف السند، تخصیص به خاص نمی خورد عامی که معارض دارد نیز تخصیص نمی خورد چون وجود عام محرز نیست.

اما تایید کلام مرحوم اصفهانی به اینکه عام نیز همانند خاص باید سلیم از معارض باشد و همه فقها در موردی که خاص معارض دارد قائل به عدم تخصیص شده اند پس در موردی که عام نیز معارض دارد همینطور است؛ صحیح نیست؛ زیرا وجود عام متوقف بر نبود خاص است و لذا اگر خاص معارض داشته باشد در حقیقت خاصی محقق نیست تا مقتضی عام را رفع کند اما اگر عام معارض داشته باشد، خاص محرز است و لذا می تواند عام را تخصیص بزند.

کلام مرحوم صدر در نقد مرحوم اصفهانی

شهید صدر اشکالی مطرح نموده که همان کلام محقق اصفهانی است و بدان پاسخ می دهند اما این پاسخ تنها در تقریرات آقای حائری مطرح شده است.

ایشان فرموده اند در اکرم کل عالم، يستحب اکرام العدول، که نسبت عام و خاص مطلق دارند و لا تکرّم العالم الفاسق که مخصص دلیل اول است.

محقق اصفهانی فرمودند وجهی ندارد که عموم اکرم کل عالم به لا تکرّم الفاسق تخصیص بخورد؛ زیرا عموم اکرم کل عالم به جهت معارض اش، مسلم نیست؛ پس تخصیص اکرم کل عالم متوقف بر عدم معارض با یستحب اکرام العدول پس یستحب اکرام العدول در حقیقت مانع از انقلاب نسبت می شود.

در حالیکه یستحب اکرام العدول هنگامی مقتضی دارد و می تواند مانع از انقلاب نسبت شود، که مخصص نداشته باشد؛ زیرا اگر مخصص داشته باشد، مقتضی برای حجیت عام وجود ندارد در حالیکه نبود معارض برای عام نبود مانع است و لذا نبود معارض، به جهت نبود مانع لازم است و نبود مخصص، برای تمامیت مقتضی لازم است.

١ مباحث الأصول (تقرير حائري)، السيد محمد باقر الصدر، ج ٥، ص ٦٦٦.

این کلام از شهید صدر ظاهراً تمام باشد و جوابی بر آن از طرف مرحوم اصفهانی بیان نشده بود.